

PREVENTIVNÍ PROGRAM

ZÁKLADNÍ ŠKOLA ŽĎÁR NAD SÁZAVOU

Švermova 4

ŠKOLNÍ ROK

2020 / 2021

Zpracovala: Mgr. Lenka Lidmilová

Obsah:

1. Úvod
2. Charakteristika školy
3. Cíle Preventivního programu
  - 3.1 Hlavní cíle
4. Koordinace preventivních aktivit na škole
  - 4.1 Poradenské služby
5. Analýza současného stavu
  - 5.1 Co se nám daří – co nás těší
  - 5.2 Co se nám nedaří – co nás trápí
  - 5.3 Dílčí cíle
6. Vzdělávání pedagogů
7. Aktivity v oblasti prevence pro žáky
  - 7.1 Ve výuce
  - 7.2 Průřezová témata
8. Očekávané výstupy
  - 8.1 Informatika
  - 8.2 Člověk a jeho svět
  - 8.3 Člověk a společnost
  - 8.4 Umění a kultura
  - 8.5 Člověk a zdraví – tělesná výchova
  - 8.6 Člověk a zdraví – výchova ke zdraví
9. Jednorázové tematické aktivity pro žáky
10. Specifické a dlouhodobé aktivity pro žáky
11. Aktivity pro rodiče
  - 11.1 Kontakty a užitečné odkazy
12. Mimoškolní aktivity
13. Prevence v době současných omezení
14. Závěr

1. Úvod

Výchova a vzdělávání dnešních dětí je složitý proces, ovlivněný řadou společenských faktorů. Ty mohou výrazně působit na vznik rizikového chování projevující se jak zneužíváním alkoholu, cigaret i dalších návykových látek, tak formou nežádoucího sociálního chování (šikana, rasismus, xenofobie, vandalismus atd.). S rozvojem moderních komunikačních technologií (mobilní telefony, internet - zejména různé sociální sítě) se objevují nové, ještě mnohem záluďnější formy ubližování, např. kyberšikana.

Naše škola připravila a realizuje komplexní, dlouhodobý program prevence rizikového chování žáků a snaží se do něj zahrnout další spolupracující složky i rodiče.

Program je zaměřen na všechny věkové kategorie žáků, zvláště pak na věk 12 až 15 let, tedy nejohroženější skupinu.

Vycházíme z předchozích preventivních aktivit, které byly na škole úspěšně realizovány a z jejich hodnocení učitelů i z reakcí našich žáků a jejich rodičů.

2. Charakteristika školy

Základní škola Žďár nad Sázavou, Švermova 4 je městskou školou sídlištního typu.

Ve školním roce 2020 -2021 máme žáky ve 36 třídách, které jsou umístěny ve dvou budovách – Švermova 4 a Santiniho 4. Do školy dojíždí řada dětí i z okolních obcí, tradičně z Jam, Veselíčka, Mělkovic, Ostrova nad Oslavou, Skleného, Hamrů nad Sázavou a Škrdlovic. Velmi nás těší zájem a důvěra rodičů, na druhé straně tento zájem vede k velkému počtu dětí ve třídách, což se může odrazit na častějších problémech ve vztazích mezi spolužáky i kázní. Na druhém stupni mají třídy „B“ rozšířenou výuku matematiky a přírodovědných předmětů (v tomto šk. roce vznikly v 6. ročníku dvě třídy s takto rozšířenou výukou – 6.A a 6.B). Žáci všech ročníků se vyučují podle našeho školního vzdělávacího plánu (ŠVP) Různé cesty - společný cíl. Žáci pracují v kmenových třídách a odborných učebnách výpočetní techniky (dvě specializované učebny a sborovna pro výuku 1. stupně), učebnách cizích jazyků, pracovnách přírodopisu, fyziky, chemie, výtvarné výchovy, učebně zeměpisu, ve cvičné kuchyni a učebně hudební výchovy. Bývalá čítárna byla postupně rekonstruována a

vybavena, aby se proměnila ve školní klub, který je využíván v hodinách, při různých programech pro žáky (i pro setkání v rámci prevence). Jsou zde relaxační pomůcky, hry pro volný čas, televizor s video a DVD přehrávači, počítač s dataprojektorem. Schází se zde Žákovský parlament.

Ke sportovnímu vyžití a výuce slouží dvě tělocvičny, školní hřiště (nyní nově zrekonstruováno) a malá posilovna. V malé tělocvičně je instalována lezecká stěna, která je využívána v hodinách tělesné výchovy a v zájmovém kroužku. Na budovu školy navazuje moderní relaxační centrum s bazénem. Tam probíhá plavecký výcvik pro žáky. Svůj volný čas mohou děti aktivně trávit v šatně, kde jsou umístěny dva stoly na stolní tenis. Praktické dovednosti získávají žáci při práci v dílnách, ve skleníku a arboretu. Po vyučování mohou děti z 1. stupně navštěvovat 6 oddělení družiny.

V suterénu pavilonu „C“ je po celé vyučování otevřen školní bufet, kde jsou k dispozici zdravé svačiny, drobné potraviny, je zde možno zakoupit čaj a balené nápoje, takže děti mohou bez problémů dodržovat pitný režim. Obědy poskytuje školní kuchyně s jídelnou.

Středisko Zámek – Santiniho 4: Výuka probíhá v pěti třídách. Ve škole funguje školní družina, žákovská knihovna, školní jídelna. Ke sportovnímu vyžití slouží školní dvorek vybavený průlezkami. Žáci v rámci výuky navštěvují počítačové učebny, bazén, zimní stadion, divadlo, kino. Tradičně na vysoké úrovni je aktivní spolupráce s rodiči.

2.1 Pro vypracování Preventivního programu byly využity následující závazné dokumenty:

Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na období 2009 – 2012

Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 - 2018

Metodické doporučení k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, MŠMT č.j.: 20 006/2007-51

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j.: 24 246/2008-6

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č.j. 21291/2010-28

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízení č.j.21149/2016

Metodický pokyn MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č.j.: 14 423/99-22

Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č.j.: 10 194/2002-14

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školských zařízeních

3. Cíle Preventivního programu

Cílem primární prevence je zvýšit odolnost dětí a mládeže vůči sociálně patologickým jevům. Cílem našeho programu je realizace dlouhodobého, komplexního programu, do něhož bude zahrnuto vše důležité, co je v současné škole k dispozici a vše, co již bylo s úspěchem vyzkoušeno. Důraz klademe na informovanost žáků v hodinách výchovy ke zdraví, občanské výchovy, chemie, přírodopisu, českého jazyka a dalších předmětů. Snažíme se do realizace programu zapojit maximální počet pedagogů ve vyučování i na neformální bázi při komunikaci se žáky.

Při realizaci tohoto programu chceme žáky vést k sebevědomí, správnému sebehodnocení, stanovení si reálných cílů v životě, k poznání sebe sama, k zvládnutí stresu, k dovednostem řešit své problémy bez pomoci léků a jiných návykových látek (ve spolupráci s rodiči a dalšími dospělými). K tomuto cíli využíváme různých metod aktivního sociálního učení, individuálního přístupu k žákům apod. Za důležitou též považujeme motivaci rodičů a jejich spolupráci v rámci tohoto programu.

3.1 Hlavní cíle našeho programu jsou:

- vést žáky ke správnému sebehodnocení, stanovení si reálných cílů v životě, poznání sebe sama, zvládnání stresů, k dovednostem řešit své problémy bez pomoci návykových látek a tím tak zvýšit jejich sebevědomí a odolnost vůči sociálně patologickým jevům (poskytování informací, podpůrné programy)
- reagovat na aktuální stav prevence rizikového chování (dříve sociálně patologických jevů)
- včas zjistit všechny projevy fyzického a psychického násilí mezi žáky a neprodleně se zabývat jejich řešením
- spolupracovat s rodiči žáků
- vytvářet podmínky pro příznivé pracovní klima a zdravý pracovní režim žáků a učitelů
- optimalizovat vztahy mezi žáky, učiteli a ostatními zaměstnanci školy
- pravidelně informovat pedagogy o všech problémech, které se vyskytnou u žáků školy
- zajistit odborné vzdělávání všech pedagogů v oblasti primární prevence
- vytvořit důvěryhodné poradenské služby pro učitele, rodiče a žáky, spolupracovat se všemi institucemi a organizacemi v oblasti prevence

4. Koordinace preventivních aktivit ve škole

Za sestavení, realizaci a koordinaci Preventivního programu na škole odpovídá metodik prevence Mgr. Lenka Lidmilová. Spolupracuje s vedením školy, výchovnými poradkyněmi, se školním psychologem, s třídními i ostatními učiteli, s obvodním i krajským metodikem prevence, Pedagogicko-psychologickou poradnou Žďár nad Sázavou, Městským úřadem (zejména se sociálním odborem – oddělením sociálně právní ochrany dětí) a dalšími institucemi a organizacemi (Městská policie, Policie České republiky).

Na škole funguje **poradenské pracoviště** a pravidelně se schází **preventivní tým**.

Vznikem školního poradenského pracoviště se rozšířilo spektrum poskytovaných poradenských služeb. Ve škole je pravidelně dvakrát týdně přítomen psycholog, což přináší určitá specifika poradenské práce. Jedná se především o včasné odhalení výukových obtíží u některých žáků, o vytvoření strategie prevence výukových obtíží. Zároveň může metodicky pomoci učitelům. Zajišťuje též intervenci v krizových situacích.

Poskytování poradenských služeb v rámci PP sleduje následující cíle:

- vytvořit základnu pro primární prevenci školní neúspěšnosti a sociálně patologických jevů
- vytvořit zázemí pro vytváření a realizaci preventivních programů školy
- koncepce kariérového poradenství
- zlepšovat podmínky pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nadaných žáků
- podporovat pozitivní sociální klima školy
- prohloubit včasnou intervenci při vzniku problémů u žáků a třídních kolektivů
- poskytovat metodickou podporu učitelům
- prohloubit a zlepšit spolupráci mezi školou a rodiči
- integrovat poradenské služby poskytované školou se službami specializovaných poradenských pracovišť

4.1 Poradenské služby zajišťují tyto pracovníci školy:

výchovný – kariérový poradce pro 2. stupeň PhDr. Jindra Bajerová, bajerova@4zsodar.cz,
tel. 566 503 981

výchovný poradce pro 1. stupeň Mgr. Ilona Polcarová, polcarova@4zsodar.cz,
tel. 739 433 973

školní metodik prevence Mgr. Lenka Lidmilová, lidmilova@4zsodar.cz,
tel. 566 503 981

školní psycholog PhDr. Zdeněk Kulháněk, kulhanek@4zsodar.cz,
tel. 566 503 976

speciální pedagog Mgr. Zlatuše Popelová, popelova@4zsodar.cz,
tel. 566 503 976

kariérový poradce Mgr. Erik Berger, berger@4zsodar.cz
tel. 566 503 979

Úřední hodiny jsou uvedené ve vestibulu školy, kde je místnost poradenského pracoviště, i na webových stránkách školy.

(Standardní činnosti jednotlivých členů formuluje Vyhláška MŠMT č. 72 o poskytování poradenských služeb ve školách)

Preventivní tým vznikl z potřeby velké školy. Schází se jedenkrát v měsíci a členové se vzájemně informují jak o preventivních aktivitách, tak o řešených problémech. Členy preventivního týmu jsou: ředitel školy, zástupkyně ředitele pro 1. a 2. stupeň, metodik prevence, oba výchovní poradci, školní psycholog a speciální pedagog. Preventivní tým rovněž svolává v případě potřeby výchovnou komisi (např. při řešení záškoláctví) a spolupracuje s OSPOD Žďár nad Sázavou, jmenovitě s kurátorkami pro mládež Bc. Irenou Peterkovou a Mgr. Petrou Štohanzlovou.

Nástrojem žákovské samosprávy je **školní parlament**. Členy jsou většinou dva zástupci každé třídy. Parlament se schází každou středu a jeho práci koordinují Mgr. Jitka Holemářová a Mgr. Kateřina Vališová. Žáci se učí komunikovat na určité úrovni s vedením školy, předkládají případné problémy či návrhy svých spolužáků, které zpětně informují o závěrech a řešeních, podílejí se na organizaci školních akcí.

5. Analýza současného stavu

Analýza problematiky rizikového chování žáků školy je důležitá pro zjištění současného stavu, odhalení příčin a vytýčení cílů prevence. Ke zjištění současného stavu byly využity dotazníky pro žáky se zaměřením na zneužívání drog a nebezpečí závislostí, SWOT analýzy jednotlivých tříd, dotazníky na závěr školního roku pro třídní učitele, týkající se monitoringu primární prevence v jejich třídách. Byly využity připomínky školního parlamentu. Byly zohledněny připomínky vzešlé ze setkání s třídními důvěrníky sdružení rodičů i průběžně při třídních schůzkách. Byla provedena sociometrická šetření ve třídách, kde třídní upozornili na

negativní chování a dále bylo s těmito třídami pracováno za pomoci školního psychologa. Vycházíme z průběžných hodnocení všech akcí pořádaných v rámci primární prevence.

5.1 Co se nám daří – co nás těší

Dle realizovaných dotazníků lze usoudit, že většina žáků má negativní postoj ke drogám a nemá s nimi osobní zkušenosti. Vyjadřují pocit, že mají ze školy dostatek informací.

K všeobecné spokojenosti vedení školy, učitelů, žáků i rodičů se uskutečňují pravidelně na začátku září tzv. Harmonizační dny nově vzniklých 6. tříd, které pomáhají překonat počáteční adaptační obtíže a umožňují vzájemné seznámení se. Důležité je společné nastavení pravidel tříd, která jsou nezbytná pro další život třídního kolektivu. Organizaci této akce se pravidelně věnují výchovná poradkyně pro 2. stupeň a metodička prevence. V návaznosti na ni procházejí žáci ještě následným preventivním programem Dobrá třída.

Dle požadavků jednotlivých třídních učitelů jsou ve třídách dle potřeby zařazeny preventivní programy. Zvolení témat diskutuje metodička prevence s třídními učiteli, kteří mají možnost určit si téma dle situace ve své třídě. Zvolené téma lze operativně během roku změnit. Na realizaci programů se podílí třídní učitelé a poradenští pracovníci školy. Ke spolupráci zveme rovněž externisty. V letošním roce požádáme opět Sdružení rodičů o finanční příspěvek na programy prevence i další akce, např. školní projekty.

V 9. ročníku spolupracujeme obvykle s externisty a zaměřujeme pozornost na oblast bezpečného sexuálního chování, nebezpečí chování závislostního a rozšíření právního vědomí.

Programy vycházejí z našeho ŠVP a vhodně jej doplňují.

Skupina pedagogů naší školy ve spolupráci s Žákovským parlamentem vytvořila **Školní řád**. Při přípravě se zapojili v podstatě všichni žáci druhého stupně prostřednictvím projektu v hodinách výtvarné výchovy, kdy ztvárnili problémy, které by podle nich měl řešit školní řád. Z prací byla vytvořena výstava ve vestibulu školy. Vzniklý školní řád byl odborně posouzen a shledán velmi kvalitním. Seznamují se s ním na začátku školního roku všichni žáci. Jeho zkrácená verze je součástí žákovské knížky, kde ji po přečtení podepisují rodiče.

V naší škole funguje **žakovský parlament**. Žáci mají možnost ovlivnit svými připomínkami a návrhy dění ve škole, mohou uspořádat různé akce

Naše škola nabízí služby **školního psychologa**, jímž je PhDr. Zdeněk Kulhánek, odborník s třicetiletou praxí. Jeho služeb využívá řada žáků i rodičů. Možnost konzultací s ním je pro učitele velmi cenná.

Školní psycholog je součástí fungujícího poradenského pracoviště, jehož členové spolu aktivně spolupracují a daří se úspěšně řešit řadu výchovných problémů. Těší nás důvěra rodičů v naše služby, kterou potvrzují i podepsáním tzv. generálního souhlasu.

Důležitá je i spolupráce s vedením školy a vzájemná informovanost. K tomuto účelu byl založen preventivní tým a pravidelně se schází.

Rodiče mohou využívat **webové stránky školy**. Získávají zde informace i od jednotlivých poradenských pracovníků i nabídku na zajímavé odkazy na internetu. (např. web drogy-info.cz, poradenskecentrum.cz, atd.).

V minulých letech se nám podařilo získat grant Kraje Vysočina pro oblast prevence. Část peněz byla věnována na **nákup odborné literatury** z oblasti pedagogiky, psychologie a prevence, čímž byla obohacena knihovna metodika prevence a výchovného poradce. Ta je k dispozici v jejich kabinetě. Cenné informace z problematiky rizikového chování získáváme také z odebíraného **časopisu Prevence**. Ten je možné si kdykoli zapůjčit.

Podařilo se zajistit kvalitní odborníky, Mgr. Michaelu Veselou, Dr. Zdeňka Martínka, PhDr. Richarda Brauna. Všichni pedagogové absolvovali semináře na témata z oblasti rizikového chování mládeže.

Škola má fungující vztahy a dobrou spolupráci s mimoškolními institucemi zabývajícími se patologickými jevy.

5.2 Co se nám nedaří – co nás trápí

Z dotazníkového šetření provedeného na konci roku vyplynulo, že třídní učitelé i poradenští pracovníci školy řešili několik projevů rizikového chování. Konkrétně bylo na 1. stupni zjištěno 5 případů agrese mezi žáky. Na 2. stupni bylo zaznamenáno 7 případů agresivního

chování vůči spolužákům, 1 případ šikany, 3x problémy se záškoláctvím, 4x výrazná nekázeň žáků o přestávkách a případ porušování zákazu používání mobilního telefonu ve vyučování. Všechny problémy se zabývali třídní učitelé, v závažnějších případech spolupracovali s výchovnými poradkyněmi, metodičkou prevence a vedením školy. Cennou pomocí v problémových situacích je též spolupráce se školním psychologem či speciální pedagožkou, kteří jsou ve škole ve svých úředních hodinách k dispozici také rodičům žáků. Projevy rizikového chování byly se žáky rozebrány, byla jim udělena výchovná opatření dle školního řádu, dále se žáky učitelé pracovali v rámci třídnických hodin, a to především ve smyslu pozitivní motivace odmítnutí opakování takového chování. V některých případech docházelo k pravidelným schůzkám s rodiči či ke spolupráci s pracovníky OSPOD. Chování 2 žáků 7. ročníku bylo v 1. pololetí hodnoceno sníženým stupněm z chování z důvodu opakovaného nerespektování školního řádu. V případě jedné žákyně 9. ročníku byl kvůli většímu počtu neomluvených hodin též na konci 1. pololetí udělen snížený stupeň z chování.

5.3 Z této analýzy pro nás vyplývají tyto nejdůležitější závěry a dílčí cíle:

Pokračovat ve všech aktivitách, které se nám osvědčily a dobře fungují.

Kvalitněji a účelněji využívat metod osobnostní a sociální výchovy a práce s žáky v třídnických hodinách, což by se odrazilo ve zlepšení vztahů mezi nimi, vytvoření pozitivního vztahu mezi učitelem, žáky i ostatními zaměstnanci školy a následně pozitivně ovlivnilo klima v celé škole. Klást důraz na práci s prožitkem, nejen poučovat, zastrašovat. Tyto metody nejsou účinné a mají buď nulový či krátkodobý efekt. V této oblasti byly třídním učitelům poskytnuty další informace z teorie práce se třídou, třídní dynamiky, klimatu třídy, odměňování a trestů. Pro celou sborovnu proběhlo školení s Mgr. Michaelou Veselou, část třídních učitelů se účastnila školení s předním odborníkem PhDr. Richardem Braunem. Třídnické hodiny jsou součástí rozvrhu a probíhají pravidelně jednou za dva týdny.

Podporovat činnost žakovského parlamentu.

Dále spolupracovat s rodiči, podporovat jejich účast na školním životě.

6. Vzdělávání pedagogů v oblasti prevence

V minulých letech bylo celému pedagogickému sboru umožněno zúčastnit se několika seminářů vedených velmi kvalitními odborníky.

Jednalo se o **PaedDr. Zdeňka Martínka** z PPP Pelhřimov, který je celostátně uznávaným a žádaným lektorem zejména pro oblast agresivity a agrese, šikanujícího chování a dalšího rizikového chování dětí. Všichni vyučující prošli školením o příčinách dětské agresivity a agrese, o problémech školní šikany, prevenci i řešení již vzniklých problémů, zajímavý byl i jeho seminář na téma sociálních potřeb Press-Boyden, nespecifické poruchy chování a zásady trestání žáků a kyberšikana. Dalším mimořádně žádaným odborníkem zabývajícím se jednak právním vědomím učitelů, ale i prací s „problémovými“ žáky, je **Mgr. Michaela Veselá** ze sdružení Společně k bezpečí. Pedagogové se s ní setkali již pětkrát, při tématu Nekázeň ve škole, Právo ve škole, Co dělat, když..., Řešení problémů ve třídě a Jiné dítě. Oba tyto specialisté poskytují naší škole cenné konzultační a poradenské služby.

Toto kvalitní vzdělávání všech pedagogů je umožněno díky získání grantů pro naši školu. Domníváme se, že stálé doplňování a prohlubování si znalostí v těchto oblastech je pro zlepšení celkového klimatu školy klíčové.

Ve sborovně školy je umístěna nástěnka s dokumenty z oblasti prevence a dalšími informacemi pro učitele vedená metodickou prevence a výchovnou poradkyní pro 2. stupeň. Obě aktualizují též pravidelně své složky na školním disku U, jež využívají učitelé k pravidelné informovanosti o školních záležitostech a též k okamžité dostupnosti metodických materiálů.

Během školního roku se poradenští pracovníci školy účastní setkání v PPP Žďár nad Sázavou.

7. Aktivity v oblasti prevence pro žáky

7.1 Ve výuce

Oblast prevence je součástí Školního vzdělávacího programu Různé cesty - společný cíl a jehož naplňování je závazné pro všechny pedagogy.

Strategie ŠVP zahrnuje oblast prevence rizikového chování v těchto bodech:

- Vést žáky k všestranné a účinné komunikaci.
- Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat úspěchy vlastní i druhých.
- Připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti.
- Vytvářet u žáka potřebu projevovat pozitivní city v chování a jednání k lidem, prostředí i k přírodě.
- Učit žáky rozvíjet a chránit své fyzické, duševní a sociální zdraví.
- Vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám.
- Strategie ŠVP vede k naplňování klíčových kompetencí, které mají žákům pomáhat při získávání základu všeobecného vzdělání. Jejich úroveň získaná na základní škole není konečná, ale tvoří základ pro další celoživotní učení a orientaci v praktickém životě.

S oblastí prevence částečně souvisí všechny klíčové kompetence:

Kompetence k učení – rozvíjí individualitu žáka a jeho sebehodnocení

Kompetence k řešení problému – posiluje správné postoje při zvládnání problémů, využití různých informačních zdrojů

Kompetence komunikativní – pro osvojení pravidel dobré komunikace je vytvářen prostor při problémovém vyučování, v komunikačních kruzích, při práci na projektech

Kompetence sociální a personální – jsou získávány formami sociálního učení, zapojením žáků do činnosti školního parlamentu, školní samosprávy ve třídách, při skupinovém vyučování.

Kompetence občanské – jsou rozvíjeny učebními metodami, jenž umožňují sebepoznání, seznamování žáků s jejich právy a povinnostmi, pochopení nutnosti vzájemného respektu.

Kompetence pracovní – jsou osvojovány formou projektů, skupinové i individuální práce.

7.2 Průřezová témata v ŠVP reprezentují okruhy aktuálních problémů současného světa. Procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují jejich propojení.

Prevence je v nich zastoupena v těchto oblastech:

Osobnostní a sociální výchova - tematické okruhy: osobnostní rozvoj (sebeoznání a sebepojetí, seberegulace a sebeorganizace, psychohygiena), sociální rozvoj (poznávání lidí, mezilidské vztahy, komunikace, kooperace a kompetice, morální rozvoj)

Výchova demokratického občana – vybaví žáka základní úrovni občanské gramotnosti, umožní mu konstruktivně řešit problémy se zachováním lidské důstojnosti, respektu k druhým, s vědomím svých práv a povinností, s uplatňováním zásad komunikace a demokratických způsobů řešení.

Multikulturní výchova - dotýká se mezilidských vztahů ve škole, vztahů mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a rodinou.

Tematické okruhy: kulturní diference, lidské vztahy, etnický původ, multikulturalita, sociální smír a solidarita

Mediální výchova – fungování a vliv médií ve společnosti, zejména s důrazem na možnosti zneužívání.

Konkrétní integrace jednotlivých tematických okruhů do ročníků a vyučovacích předmětů je součástí ŠVP.

8. Zařazení preventivních témat v učebních osnovách:

Očekávané výstupy

8.1 Informační a komunikační technologie – informatika

Žák:

- komunikuje pomocí internetu či jiných komunikačních zařízení, zná rizika komunikace na internetu (6. - 7. ročník)
- zná vliv používání internetu na zdraví a psychiku člověka (6. – 7. ročník)
- ověřuje věrohodnost informací a informačních zdrojů, posuzuje jejich závažnost a vzájemnou návaznost, rizika (8. – 9. ročník)

8.2 Člověk a jeho svět

- uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky (3. ročník)
- dodržuje zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a jiných (1. – 3. ročník)
- chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná, požádá o pomoc (1.- 3. ročník)
- vyjádří na základě vlastních zkušeností vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (4. – 5. ročník)
- rozlišuje základní rozdíly mezi jednotlivci, obhájí při konkrétních činnostech své názory, připustí omyl, dohodne se na společném postupu a řešení se spolužáky (4. - 5. ročník)
- rozpozná ve svém okolí chování a jednání, která se již tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy (4. – 5. ročník)
- rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat (4. ročník)
- využívá poznatků o lidském těle k vysvětlení základních funkcí jednotlivých orgánových soustav a podpoře vlastního zdravého způsobu života (5. ročník)

- účelně plánuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob (4. ročník)
- uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví (5. ročník)
- předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek (5. ročník)
- uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou (4. ročník)
- uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku (5. ročník)

8.3 Člověk a společnost – Občanská výchova

- vysvětlí, proč je výhodné vzájemně spolupracovat, spolupracuje ve skupině a přebírá zodpovědnost za společné úkoly, činnosti či práce (6. ročník)
- uvede hlavní problémy, které mohou nastat v případě nezaměstnanosti, popíše, jak se v takovém případě chovat, rozlišuje vhodné a nevhodné způsoby využívání volného času. Orientuje se v místní nabídce volnočasových aktivit, připraví program pro sebe i jiné. (6. ročník)
- na příkladech vyloží pojem vlastenectví a odliší projevy vlastenectví a nacionalismu (7. ročník)
- zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování k veřejnému majetku a vysvětlí, jak lze proti němu aktivně postupovat (7. ročník)
- projevuje smysl a cit pro kulturní rozdíly, respektuje odlišné projevy kultury a kulturních zvláštností, charakterizuje prostředky masové komunikace, posoudí vliv masmédií na vytváření masové kultury, na veřejné mínění. (7. ročník)
- respektuje práva o oprávněné zájmy druhých lidí, uvede příklady základních práv a svobod každého člověka, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod a v případě potřeby dokáže přiměřeně uplatňovat svá práva. Vysvětlí, proč je každý občan povinen dodržovat právní řád, respektuje základní právní normy našeho státu. (8. ročník)

- respektuje odlišné názory či zájmy jednotlivých osobností lidí i odlišné způsoby jejich chování i myšlení, je tolerantní k menšinám. Rozpozná projevy rasové nesnášenlivosti a vysvětlí, k jakým důsledkům může vést. Dokáže přijímat přátelství druhých lidí a sám je poskytovat, uvědomí si význam přátelství, uplatňuje vhodné způsoby řešení neshod. Uplatňuje vhodné způsoby komunikace v různých životních situacích, navrhuje způsoby pomoci lidem v nouzi a dokáže pomoci. Vysvětlí, proč je důležitá vzájemná solidarita. (9.ročník)
- pochopí význam pojmu osobnost z psychologického a sociologického hlediska. Pochopí, co vytváří rozdílnost jednotlivých osobností, že každý člověk má kladné i záporné vlastnosti. Seznámí se s pojmy charakter, svědomí, egocentrismus, altruismus, egoismus. Je schopen sebepoznání a poznání jiných lidí. (9. ročník)

8.4 Umění a kultura – Výtvarná výchova

- užívá vizuálně obrazných vyjádření pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích. Seznamuje se s různými formami neverbální komunikace. (6. – 9. ročník)
- uvědomuje si sám sebe jako svobodného jedince prostřednictvím volby, kreativní činnosti a komunikace s uměleckým dílem. (6. - 9. ročník)

8.5 Člověk a zdraví – Tělesná výchova

- jedná v duchu fair play, pozná a označí zjevné přestupky proti pravidlům a adekvátně na ně reaguje. Respektuje při pohybových aktivitách opačné pohlaví. (4. - 9. ročník)
- samostatně využívá osvojené kompenzační a relaxační techniky a sociální dovednosti k regeneraci organismu, překonání únavy a předcházení stresovým situacím. Odmítá drogy a jiné škodliviny jako neslučitelném sportovní etikou a zdravím. Dává do souvislosti zdravotní a psychosociální rizika spojená se zneužíváním návykových látek a životní perspektivu zdravého člověka, uplatňuje osvojené sociální dovednosti a modely chování při kontaktu se sociálně

patologickými jevy ve škole i mimo ni, v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc. (6. – 9. ročník)

8.6 Člověk a zdraví – Výchova ke zdraví

- vysvětlí na příkladech přímé souvislosti mezi duševním, tělesným a sociálním zdravím. Zdůvodní nepřijatelnost nevhodného chování. Rozliší vhodné a nevhodné způsoby využití volného času. Koordinuje vlastní činnost z hlediska zdravotních potřeb.
- projevuje odpovědné chování v situacích ohrožení zdraví a osobního bezpečí.
- na příkladech vyloží, co je zdravá výživa. Rozlišuje příčiny, příznaky zneužívání tabáku a v rámci modelových situací umí odmítat škodlivé látky. (6. ročník)
- dokáže vyjádřit nesouhlas s nedodržováním pravidel v určitých situacích – otázky dopingů, konflikty se zákonem v situacích souvisejících s návykovými látkami (prodej a šíření drog). Charakterizuje účinky na lidský organizmus, vznik závislosti. (7. ročník)
- dodržuje pravidla soužití mezi vrstevníky, přispívá k utváření mezilidských vztahů. Vysvětlí na příkladech souvislosti mezi tělesným, duševním a sociálním zdravím. Projevuje odpovědný vztah k sobě samému, k dospívání a k pravidlům zdravého životního stylu. (8. ročník)

9. Jednorázové tematické aktivity pro žáky

Mikulášská nadílka – připravují žáci 9. tříd pro 1. stupeň

Lyžařské závody pro 1. stupeň (odpoledne s účastí rodičů) (leden, únor)

Lyžařský kurz pro 7. třídy

Projektové dny - průběžně

Den Země pro všechny třídy, zajišťují koordinátorky EVV (duben)

Přednášky a praktické nácviky 1.pomoci pro 8. ročníky (2. pololetí)

Žákovský parlament

Slavnostní zápis do 1. tříd - připravují žáci 5. tříd (leden)

Slavnostní rozloučení s žáky 9. tříd (červen)

10. Specifické a dlouhodobé aktivity primární prevence

- Harmonizační dny pro žáky nově vzniklých 6. tříd v prvním týdnu v září (Studnice), dvoudenní akce, organizačně zajišťuje výchovná poradkyně pro 2. stupeň a metodička prevence, účastní se vždy třídní učitel. Cílem je seznámení nových spolužáků navzájem i s třídním učitelem v neformálním prostředí a vytvoření pravidel třídy.
- Preventivní program pro 6. třídy – Dobrá třída
- Program školy proti šikanování
- Postupy školy při výskytu patologických jevů
- Spolupráce s centrem prevence Charita ZR – preventivní programy pro jednotlivé třídy.

11. Aktivity v oblasti prevence pro rodiče

- Na škole funguje sdružení rodičů, které se pravidelně schází a je informováno o činnostech školy.
- Rodiče jsou na třídních schůzkách v listopadu seznámeni s řádem školy, s preventivní strategií a preventivním programem.
- Sdružení rodičů přispívá na uhrazení části nákladů na preventivní programy či projekty.
- Rodiče mají možnost se na webových stránkách školy seznámit se všemi dokumenty týkajícími se primární prevence na naší škole.
- V rubrice Poradenství mají k dispozici odkazy na užitečné internetové adresy, kde se mohou dozvědět, jak řešit výchovné problémy.

- Mohou využít pravidelných úředních hodin členů poradenského pracoviště, mají k dispozici jejich mailové adresy i telefonní čísla.
- V kabinetě výchovné poradkyně a metodičky prevence si mohou zapůjčit odbornou literaturu, časopis Prevence, získat osvětový materiál či kontakty na příslušné odborníky a poskytovatele služeb s ohledem na problematiku zvládnutí sociálně nežádoucího chování u dětí.
- Mohou bezplatně využít služby školního psychologa.

11.1 Kontakty a užitečné odkazy pro rodiče z oblasti prevence

Pedagogicko-psychologická poradna Žďár nad Sázavou

566 622 387, 604 971 423 www.pppaspcvysocina.cz

Městský úřad Žďár nad Sázavou OSPOD kurátorky pro mládež 566 688 332

Nízkoprahová centra v regionu:

SPEKTRUM 563 034 002, 774 419 047 spektrum.prevence@kolping.cz

PONORKA 777 755 436 ponorka@zdar.charita.cz

Centrum prevence oblastní charity ZR 777 755 658 prevence@zdar.charita.cz

NADOSAH 777 755 437 nadosah.bystrice@zdar.charita.cz

EZOP 566 616 980, 603 486 722 ezop@portimo.cz

Linka bezpečí 116 111 www.linkabezpeci.cz, pomoc@linkabezpeci.cz

Rodičovská linka 606 021 021

Národní linka pomoci AIDS 800 144 444

www.prevencehiv.cz

www.anabell.cz poruchy příjmu potravy

www.drogovaporadna.cz

www.drogy-info.cz

www.drogy.cz

www.minimalizacesikany.cz

www.poradenskecentrum.cz Pro Rodiče: Co dělat, když dítě...

www.zivot-bez-zavislosti.cz

www.e-bezpeci.cz internet

www.bezpecne-online.saferinternet.cz

12. Mimoškolní aktivity, zájmová činnost

Žáci naší školy využívají bohatou nabídku zájmových aktivit v Active – středisko volného času, www.ddmzdar.cz.

13. Prevence v době současných omezení

V minulém školním roce (po uzavření škol v souvislosti s 1. vlnou COVID-19) přišli naši žáci o některé plánované preventivní programy s externími lektory i o další tradiční školní preventivní akce. Na začátku letošního šk. roku byly všechny preventivní akce znovu naplánovány, kvůli zhoršení epidemiologické situace byla ale škola opět nucena zrušit akce s externisty. Proto byl vytvořen seznam preventivních témat v jednotlivých ročnících a naplánováno jejich posílení v rámci učiva a činností v příslušných předmětech, případně třídnických hodinách. Složení témat vychází z Preventivního programu školy, ŠVP a vhodně je doplňuje. Zařazení preventivních témat ke konkrétním předmětům, ve kterých budou realizována, bylo projednáno preventivním týmem školy. Seznam těchto témat prevence je zachycen v tabulce v *příloze č. 1*. Metodické materiály z oblasti prevence jsou pro učitele umístěny ve sborovně školy na nástěnce vedené metodičkou prevence a výchovnou poradkyní pro 2. stupeň, dále pak ve složce Metodik prevence na školním disku U. V případě potřeby dalších informací a materiálů se učitelé obracejí na metodičku prevence.

14. Závěr

Předložený preventivní program je základem pro práci školy v oblasti rizikového chování v tomto školním roce. Vychází z předcházejících programů, které již byly na škole realizovány. Do programu chceme zainteresovat žáky, učitele, ostatní zaměstnance školy a také rodiče. Věříme, že při aktivním zapojení se nám podaří realizovat naše cíle.

Na konci školního roku provedeme vyhodnocení programu i celkové situace na škole. Získané závěry budou podkladem pro aktualizaci aktivit v oblasti prevence rizikového chování pro další období. S výsledky budou seznámeni učitelé a stanou se součástí Výroční zprávy školy.

Mgr. Lenka Lidmilová, metodik prevence rizikového chování

ročník	téma prevence	průřezová témata	realizace
1.	<i>Pravidla a jejich důležitost</i>	OSV 1AC 2BCD 3AB, VDO 2A, MKV 2ABFH 4D	TH
	<i>Rozvoj a podpora kamarádských vztahů uvnitř kolektivu („táhnutí za jeden provaz“)</i>	OSV 1ABC 2ABCD 3A, MKV 1A 2BEGH	TH
2.	<i>Pravidla třídy a jejich dodržování</i>	OSV 1AC 2BCD 3AB, VDO 2A, MKV 2ABFH 4D	TH
	<i>Respekt ke druhým, spolupráce a vzájemná komunikace</i>	OSV 2ABCD, MKV 2B	Člověk a jeho svět
	<i>Předcházení nebezpečným situacím, jak se starat o své bezpečí</i>	OSV 1A 3AB, VDO 2A	Člověk a jeho svět
3.	<i>Komunikace a spolupráce v rámci kolektivu</i>	OSV 2ABCD, MKV 2B	TH
	<i>Základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky</i>	OSV 1ABCD, EV 4B	Člověk a jeho svět
	<i>Základy hospodaření s penězi - finanční gramotnost</i>	OSV 1AC 3AB	Člověk a jeho svět
4.	<i>Co podporuje a co poškozuje zdraví člověka</i>	OSV 1ABCD 2B 3AB, VDO 2A, 4AB	Člověk a jeho svět
	<i>Režim dne, práce a odpočinek</i>	OSV 1CD	Člověk a jeho svět
	<i>Vztahy mezi lidmi, pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami</i>	OSV 1ABC 2ABCD 3A, MKV 1A 2ABEFGH	Člověk a jeho svět
	<i>Lidské emoce</i>	OSV 1ABCD, 2ABC 3A, MKV 2H	Člověk a jeho svět

5.	<i>Zdravý způsob života, situace ohrožující zdraví</i>	OSV 1ABCD 3AB, VDO 2A, EV 4AB	Člověk a jeho svět
	<i>Odmítání návykových látek, závislosti</i>	OSV 1ABC 2 3AB, VDO 2A, MKV 1B, EV 4AB	Člověk a jeho svět
	<i>Ohleduplné chování k druhému pohlaví, orientace v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku</i>	OSV 1ABC 2ABC 3AB, MKV 2FH	Člověk a jeho svět
	<i>Rizika internetového světa</i>	OSV 1ABC 2ABC 3AB, MV 1A	Inf
6.	<i>Seznámení žáků nového třídního kolektivu, tvorba pravidel třídy</i>	OSV 1ABC 2ABCD 3AB, MKV 1A 2AFH	Harm. dny
	<i>Dobrá třída - program navazující na harmonizační dny</i>	OSV 1ABC 2ABCD 3AB, MKV 1A 2AFH	VP+MP
	<i>Výhody spolupráce, spolupráce ve skupině, zodpovědnost za společné úkoly, práce</i>	OSV 2ABCD, MKV 2B	Ov
	<i>Finanční gramotnost</i>	OSV 1AC 3AB	Ov
	<i>Souvislost mezi duševním, tělesným a sociálním zdravím</i>	OSV 1AD 2BC 3AB, MKV 1B 2GH	Vz
	<i>Situace ohrožující zdraví, osobní bezpečí, první pomoc</i>	OSV 1AC 2CD 3AB, VDO 2A	Vz
	<i>Správná výživa</i>	OSV 1ABC 3AB	Vz
	<i>Vhodné a nevhodné způsoby trávení volného času</i>	OSV 1ABCD 2ABC 3AB, VDO 2A	Vz
	<i>Zneužívání tabáku, odmítání škodlivých látek</i>	OSV 1ABC 2 3AB, VDO 2A, MKV 1B, EV 4AB	Vz

	<i>Bezpečnost a zodpovědné chování na internetu</i>	OSV 1ABC 2ABC 3AB, MV 1A	Inf
7.	<i>Vztahy v třídním kolektivu, komunikace, spolupráce</i>	OSV 1AC 2ABCD 3A, MKV 2AFH	TH
	<i>Význam pojmu vlastenectví, odlišení projevů vlastenectví od nacionalismu</i>	OSV 3B, VDO 2A, VEGS 2AE, MKV 1CD 5C	Ov
	<i>Hodnota věcí, vandalství</i>	OSV 1C 3B, VDO 2A	Ov
	<i>Kulturní rozdíly, respekt k odlišným projevům kultury a kulturním zvláštnostem, prostředky masové komunikace, vliv masmédií na vytváření masové kultury, na veřejné mínění</i>	OSV 1A 2AB, MKV 1ACD 2BCDHCH, MV 1A 2AD	Ov
	<i>Návykové látky a jejich účinek na organizmus, závislosti</i>	OSV 1ABC 2 3AB, VDO 2A, MKV 1B, EV 4AB	Vz
8.	<i>Partnerské vztahy, sexuální výchova, manželství, zakládání rodiny</i>	OSV 1ABC 2ABC 3AB, MKV 2FH	Vz
	<i>První pomoc</i>	OSV 1AC 2CD 3AB, VDO 2A	Vz
	<i>Problematika kouření a dalších závislostí</i>	OSV 1ABC 2 3AB, VDO 2A, MKV 1B, EV 4AB	Vz
	<i>Pravidla soužití mezi vrstevníky, utváření mezilidských vztahů, odmítání šikany</i>	OSV 1ABC 2ABCD 3AB, MKV 1A 2BGH	Vz
	<i>Respekt k právům a oprávněným zájmům druhých, základní lidská práva a svobody a jejich význam, povinnost dodržovat právní řád, respekt k základním právním normám našeho státu</i>	OSV 3AB, VDO 2AB	Ov
9.	<i>Finanční gramotnost - hodnota peněz, základy hospodaření s nimi jako předpoklad úspěchu v životě</i>	OSV 1AC 3AB	M

	<i>Ověřování věrohodnosti informací a informačních zdrojů, rizika</i>	OSV 1A 3AB, MV 1ABC 2ABCD	Inf
	<i>Očekávání od budoucího života (volba povolání)</i>	OSV 1ABC 3AB	Pč